

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1987
FORFATTER:	Torkild Hamming
TITEL:	Da Grundtvig mistede sin vadsæk og dronningens gunst.
KORT RESUME:	Skamlingsbankmødet 4.7.1844 og Georg Christian Saxilds indkvartering af Det Skandinaviske Selskabs medlemmer i Kolding.

Da Grundtvig mistede sin vadsæk og dronningens gunst

Af Thorkild Hamming

Den senere herredsfoged i Kolding Georg Christian Saxild havde en travl sommer i 1844. Han var dengang fuldmægtig hos borgmesteren i Kolding, justitsråd Christian Estrup, der ved siden af borgmestergeneringen var kongevalgt medlem af Den Nørrejylland Stænderforsamling i Viborg, hvor han sommeren lang havde hænderne fulde som komiteformand og referent.

Fuldmægtig Saxild måtte derfor træde i borgmesterens sted, hvad der medførte flere opgaver og repræsentative forpligtelser, end han vistnok satte pris på, ikke mindst i forbindelse med Christian VIII's besøg i byen sidst på sommeren. Kongen gjorde uventet ophold i byen på en rejse fra Gram til Boller bl.a. for at se den nye havn, der var blevet indviet i oktober året før.

Havnen var ikke — som kongen havde rådet til — blevet placeret ved kalkovnen, men i Klostermaden nord for åen. Saxild viste kongen rundt på havneterænet og fremhævede ved den lejlighed særlig J.S. Borchs indsats under arbejdet for den nye havn uden at nævne Caspar Müllers fortjenester, hvad denne blev meget fortørnet over.

Senere i livet kunne Saxild nok angre, at hans ubetænksomhed havde medført et mangeårigt uvenskab mellem Müller og Borch, og han kunne ærgre sig over, at han slap mindre godt fra den tale, han som byens fungerende førstemand måtte holde for kongen under frokosten i borgmestergården. Men det kunne kun more ham, at Meir Goldschmidt var blevet brøstholden over, at man havde haft til hensigt at indkvartere ham hos en jøde under københavnerinvasionen i

Kolding i forbindelse med årets sagnomspundne Skamlingsbankemøde og at det skulle være ham — Saxild — der havde givet anledning til, at Goldschmidts berømmelige tale på Skamlingsbanken blev indledt med ordene: »Jeg er en jøde, hvad vil jeg mellem jer« og blev en anden end oprindelig tænkt.

Jacob Saxild skriver i sit afsnit i sønnernes bog om G.C. Saxild, at Goldschmidt »som bekendt i sit Levnet« betegner det som en taktløshed, at man ville have indkvarteret ham hos en jøde. Det står der imidlertid intet om i Goldschmidts »Livs Erindringer og Resultater«, hvor han skildrer, hvordan han under sejlturen fra København til Kolding havde levet ombord i »fuldstændig og ublandet dansk luft« og følt sig »indoptaget i, del af den danske nationalitet, haft en lykkelig dag.« Men sidst på dagen efter det lange samvær med de mange mennesker følte »en vis sindets træthed, en nedstemthed eller sørgmodighed, der forøgedes, da vi nærmede os Kolding og det foreløbige mål fik form, blev mindre eller anderledes, end det var tænkt. Formodentlig blev jeg derved mere modtagelig for det forstyrrende eller skærende, da vi lagde til broen og en mand trådte frem med velkomsthilsen og derpå med høj røst anviste hver af os bopæl, mig hos en jøde.« Han skriver videre, at han naturligvis intet havde imod den ham ukendte blodslægtning, men — selvom det ikke var sådan ment — med sin sensibilitet følte det på den måde, at det nu ikke længere var danske, der skulle til danske, men kristne til kristne, jøder til jøder, hver i sin bås. Og da en af hans rejsefæller, udgiveren af Fyens Avis, redaktør Ove Thomsen

foreslog, at de ikke skulle blive i Kolding, men tage ud til Vonsild »ved foden af Skamlingsbanke,« bestemte han sig for det.

I sine erindringer beretter Goldschmidt, at han næste dag på Skamlingsbanken traf en bekendt, en døbt jøde, der spurgte ham, hvor han var blevet af den foregående aften. Goldschmidt fortalte ham det og tilføjede, at han kunne have lyst til at stige op på talerstolen og råbe til alverden, at han var jøde. Da den anden replicerede, at Goldschmidt ikke turde sige det højt, sprang han få sekunder efter på talerstolen og sagde til de mange tusinde mennesker: »Jeg er en jøde, hvad vil jeg mellem jer?« Det blev mødt med et umådeligt råb: »Jo, jo! Velkommen! og de nærmeste rakte hænderne op imod mig«, skriver Goldschmidt og fortsætter, at det burde have inspireret ham til sand veltalenhed om nationalitet og frihed, men at en feber og disharmoni i hans sind fik ham til at fortsætte med at forklare, hvorfor han som jøde stod der med rette: Fordi han bragte dem ordet »øje for øje, tand for tand«, fordi det ikke gik an, som foreskrevet fra anden side, at vende kinden til, når den blev slået, men slå igen på selsvigholstenerne, hårdt mod hårdt, ondt mod ondt.

I Ove Thomsens avis finder man i en omtale den 9. juli af festen og de mange taler Goldschmidts navn med en *, der henviser til en fodnote, hvori meddeles, at et længere referat af Goldschmidts tale er fjernet p.gr.a. forholdene, d.v.s. fjernet af censor. Fyens Stifts Adresstidene kunne samme dag oplyse, at om »Hr. Goldschmidts Tale vare Meningerne noget delte, især syntes det, at Præsterne toge Anstød derved.« Stiften kunne dog nogle dage senere referere den del af talen, der kunne have givet anledning til, at såvel censor som præsterne — omend ud fra forskellige motiver — havde taget anstød, og den 16. juli bragte Fædrelandet talen in extenso med den begrundelse, at den havde givet anledning til flere ubegrundede rygter. »På langt hold,« skriver Goldschmidt, »gav talen på Skamlingsbanke et stød til fortællingen En Jøde.«

Uden at ane, hvilken kædereaktion han havde været med til at sætte igang, stod Saxild, efter at Goldschmidt og Thomsen havde forføjet sig, tilbage med sin indkvarteringsliste og de mere end hundrede københavnere, som vel alle var rejsetrætte. Der foreligger dog intet om, at indkvarteringerne forvoldte yderligere komplikationer; tværtimod fremhæver Grundtvig i »Skovhornets Klang mellem Skamlings-Bankerne«, at koldingenserne var »både Aften og Morgen, ikke blot så giestmilde, men saa giestprude ved det »Unge Danmarks« og den gammelagtige Skjalds Hjem søgelse.«

»Hjem søgelsen« var sat i værk af det nystiftede skandinaviske selskab. Den 15. juni kunne man læse i Fædrelandet, at selskabets bestyrelse har:

»søgt at forskaffe en deel af Selskabets medlemmer en beqvem Adgang til at besøge den til den 4de Juli berammede Fest paa Skamlingsbanke. Ved Grosserer Sass's beredvillige Forekommenhed, ser den sig nu istand til at tilbyde 100 Selskabsmedlemmer, saafremt et saadant Antal tegner sig inden Udgangen af næste Uge, for 6 Rbd. pro persona med Dampskibet »Christian VIII« at blive ført hen og tilbage saaledes, at man afgaaer herfra Tirsdagen den 2den Juli Kl. 4 Efterm., ankommer til Kallundborg den paafølgende Morgen Kl. 6, og seiler derfra til Aarhus og fremdeles til Kolding eller Snoghøi, hvor man skulle tilbringe Natten fra Onsdag til Torsdag. Paa denne Dag holdes Festen paa Skamlingsbanken, og Skibet retournerer da enten Torsdag Aften eller Fredag Morgen til Kjøbenhavn. I den nævnte Pris er baade Dampskibets Leie og Drikkepenge til Mandskabet indbefattet, og da hele Reisen saaledes vil kunne gjøres overordentlig billigt, anmode vi dem, som vil deltage i samme, om snarest muligt at indtegne deres Navne og løse Billetterne hos det skandinaviske Selskabs Kasserer, Tobaksfabrikør Bech (Frederiksberggade Nr. 20) fra næstkommende Mandag og

indtil Løverdagen den 22de d.M. fra Kl. 8-11 Form. og Kl. 4-6 Efterm.«

I begyndelsen gik det »så trent med Tegningen, at Forehavenets Fremme maatte synes tvivlsom,« — skrev Orla Lehmann til Grundtvig den 28. juni, men fortsætter:

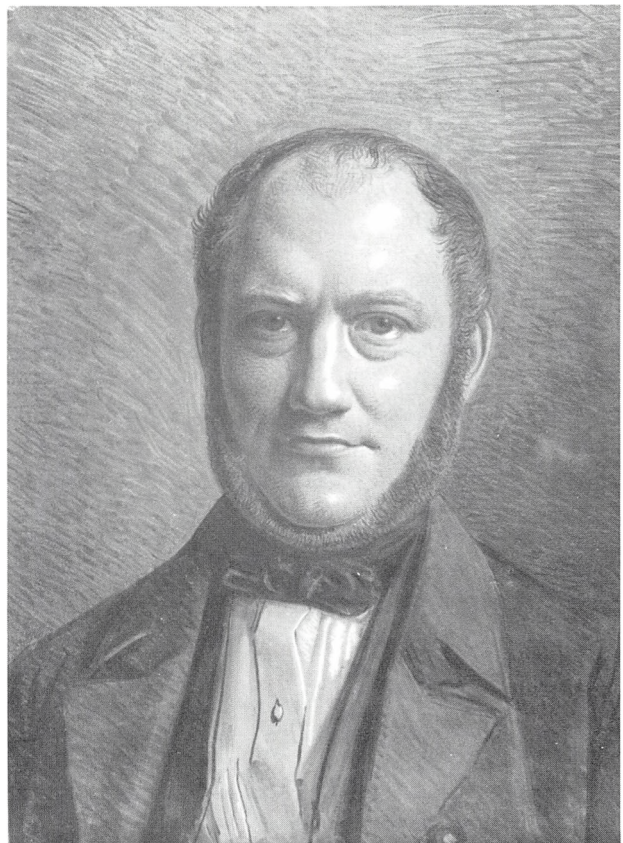
»Da Tallet nu er fuldt, er det mig en kjær Pligt at kunne forsikre Dem, at, hvis De vil modtage vor Indbydelse, baade Deres Reisefæller og de Venner, vi skulle gæste, ville kappes om at vise Dem, hvor levende de Danske paaskjønne, hvad De er for den sag, i hvis Navn dette Stævnemøde finder sted.«

Den næste dag svarede Grundtvig Lehmann:

»Da jeg alligevel, naar blot det Skandinaviske Selskab vilde tilstæde mig Adgang, havde besluttet at gøre Reisen med til Skamlings-Banken, og ryste deres Hænder, som vil ærlig staa Last og Brast med gamle Danmark og Modersmålet, saa er det med dobbelt Glæde jeg modtager Selskabets ærefulde Indbydelse, som det bedste Varsel for den Sags Udfald, vi er Alle lige gode om, og som nødvendig maa sejre, naar »Een for Alle og Alle for Een« er vort Løsen! Jeg beder Dem derfor ved første Leilighed at bevidne Selskabet min Taknemmelighed og den deraf nødvendig udspringende Redebonhed til at gjøre Alt hvad jeg kan mægte, til gamle Danmarks Gienfødelse og Nordens forening i Kæmpe-Aandens klare bevidsthed.«

Sagen var det danske sprogs skæbne i Sønderjylland og den strid om brugen af dansk i det offentlige liv i hertugdømmet, der var brudt ud i lys lue efter, at Peter Hiort Lorenzen i november 1842 havde talt dansk i stænderforsamlingen i Slesvig og var »vedblevet dermed.« Og det skabte det helt store røre, da det med sprogpatentet af 29. marts 1844 blev resolveret, at det danske sprog kun måtte benyttes i den slesvigske stænderforsamling af dem, der afgav erklæring om, at de »ikke tiltroe sig at være det tyske Sprog tilstrække-

lig mægtige.« Selvom kongen først efter svare betæneligheder og grundige overvejelser lod sprogpatentet offentliggøre den 10. maj, »vidste man undenhånden,« hvad patentet gik ud på uger i forvejen, for også dengang sivede hemmeligheder fra regeringskontorerne. Så mændene bag Det Skandinaviske Selskab sad længe klar til at rykke sønderjyderne til undsætning, men ventede på et initiativ fra dem. Det kom med den udtalelse, der blev vedtaget på generalfor-

Digteren Carl Ploug. Tegning af Constantin Hansen på Museet på Koldinghus.

samlingen i deres forening den 12. juni. Allerede den 14. juni blev udtalelsen offentliggjort i Fædrelandet, der øjeblikkelig blev beslaglagt.

Men Carl Ploug kunne altså alligevel dagen efter bringe Det skandinaviske Selskabs tilbud om rejsen til Skamlingsbanken i sit blad. Sønderjydernes udtalelse, der slutter med en forventning til, »at danske Mænd og Quinder fra hele Riget ville møde paa Skamlingsbanke næstkommende 4. Juli,« kom i flere provinsaviser, der alle som én blev tiltalt, men mange af deres læsere stævnedes til Skamlingsbanken.

De 120, der havde meldt sig under fanerne i København, blev den 1. juli i Fædrelandet under overskriften »Det skandinaviske Selskabs Tour til Skamlingsbanke« informeret om, at »Afreisen skeer imorgen (Tirsdag) Eftermiddag kl. 4 slet fra Toldboden med Dampskibet »Christian VIII« og Bestemmelsesstedet er Colding. Dhrr. Deltagere, som ikke behøve Pas fra specielle Autoriteter, ville erholde deres Passer ombord, mod at erlægge det sædvanlige Gebyr.«

Den 6. juli kunne Fædrelandet berette:

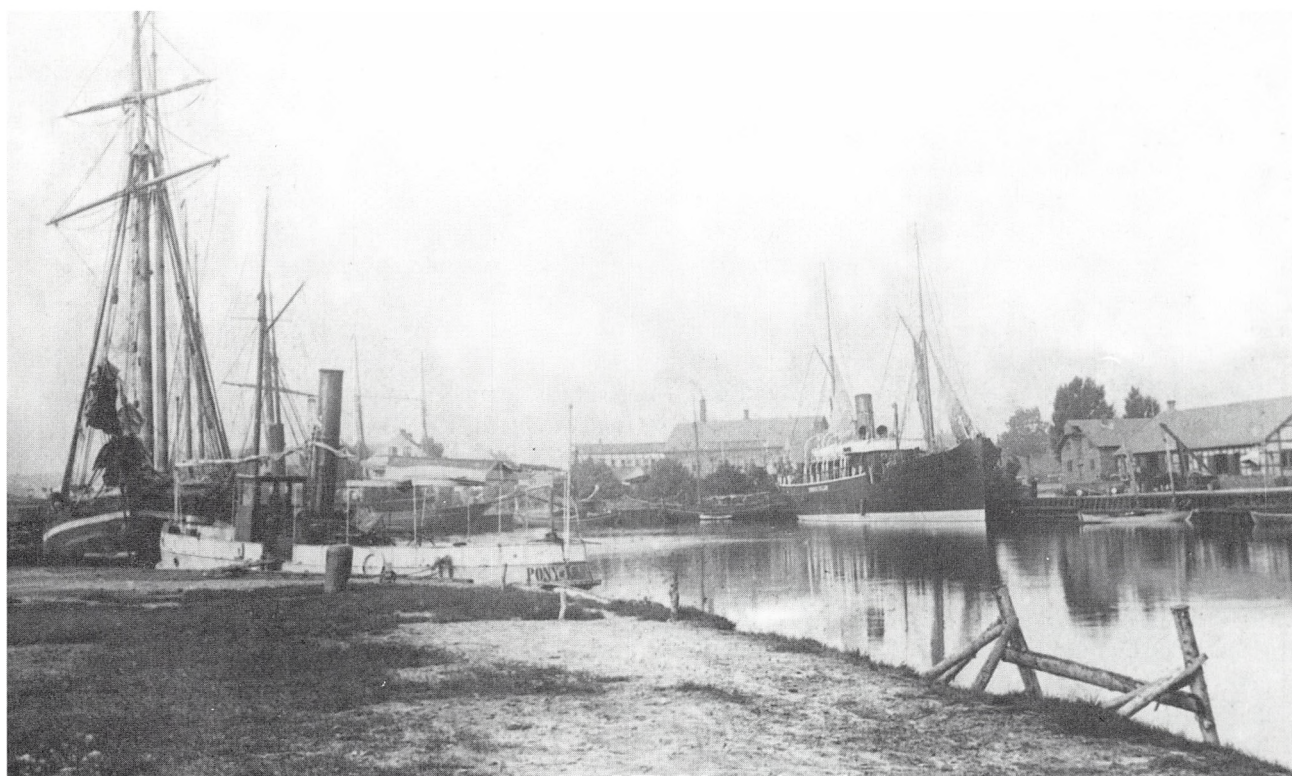
»Det skandinaviske Selskabs Tour til Skamlingsbanke har i enhver Henseende saa langt overgaaet selv de største Forventninger, at Traditionen derom sikkert næste Aar vil fremkalde en hel Udvandring ogsaa her fra Kjøbenhavn, som fra alle Landets øvrige Egne til det punkt, som fra Naturens Haand er et af de mest storartede og dog tillige yndige, vort Fædreland eier, og som for Udviklingen af vort Folkeliv allerede har og endnu mere i Aarenes løb vil erholde en Betydning saa rig og saa smuk, som intet andet.«

Artiklen fortsættes med en skildring af »Christian VIII«s afsejling fra Københavns Toldbod, hvor en stor menneskeskare var samlet og med tusinde jubelråb ønskede de rejsende held og lykke med deres fædrelandske ærinde. Ruten gik over Kalundborg til Kolding. Om den annoncerede afstikker til Århus er blevet opgivet, får vi ingen besked, men det berettes, at

skibet flere steder undervejs, bl.a. fra de høje banker på sydsiden af Samsø, blev hilst med flagning, kanonsalut og hurraråb. Da skibet efter 30 timers sejlads nærmede sig Kolding, blev det hilst med fyrværkeri, og da det lagde til kaj i den nye havn, blev selskabet modtaget af en deputation med den konstituerede borgmester i spidsen, og københavnernes blev indkvarteret hos byens mest ansete borgere og embedsmænd, der med aldeles mageløs gæstfrihed modtog og beværtede de gæster, der var dobbelt kærkomne, fordi de kom i fædrelandets navn.

Mange aviser bragte iøvrigt, i det omfang censuren lod det slippe igennem, lange beretninger om stævnet og om de mange deltageres rejseruter. Talerne blev udførligt refereret, nogle af dem endog gengivet i deres fulde ordlyd. En del af dette stof er samlet i Jakob Petersens fyldige jubilæumsskrift, der trods nogle småfejl og mangler er meget spændende og givende læsning. Man kan her bl.a. læse den for eftertiden bevarede del af de mange ord, der fra talerstolen flød ud over de næsten 12.000 mennesker, der var forsamlet ved det første folkemøde, der blev holdt i Danmark på Amerikas frihedsdag.

Hovedparten af de mange stævnedeltagere var selvfølgelig danske sønderjyder, men der kom også mange mennesker fra næsten alle egne af kongeriget, hvad der afspejles i lokale aviser og i memoirer fra tiden. I Orla Lehmanns »Efterladte Skrifter«, der er udgivet af Carl Ploug, berettes i et tillæg, der tilsyneladende er skrevet af udgiveren, om københavnernes færd med omtrent samme ordvalg som i Fædrelandet, hvor reportagen også bærer præg af, at det er Ploug, der har ført pennen. Desværre nævnes der hverken her eller i mine andre kilder ret mange navne på andre deltagere end dem, der besteg talerstolen. Det ville ellers have været spændende at få kendskab til, hvilke notabiliteter, der i de bevægede julidage i 1844 besøgte den lille by ved slottets fod og var med i det vogntog, der den 4. juli kl. 8 om morgenen kørte »ind i den Del af Landet,

Kolding havn fotograferet ca. 1870-80.

der i mere end et Aartusinde har været Tvistens Æble mellem de dertil samstødende Nationaliteter.« Ploug, der var blandt talerne, har sikkert være passager i en af vognene og iøvrigt blandt dem, der aftenen før stod på kajen i Kolding for at modtage de mange gæster, for han have »alt i nogen Tid, for sin Sundheds Skyld, opholdt sig i sin Fødeby.« Den unge forstkandidat Jacob Brønnum Scavenius Estrup, der var borgmesterens nevø, var også med og selvfølgelig talerne Goldschmidt, Grundtvig og Lehmann. Endvidere Frederik Barfod, A.F. Tscherning og J.W. Marckmann der ne-

top i 1844 udgav sin højt berømmede »Fortegnelse over Skrifter til Læsning for Menigmand«. Op ad formiddagen ankom de københavnske gæster til festpladsen, der med musik i spidsen førte dem til bakkens top, »nedenfor hvilken Talerstolen var anbragt i en bred Fordybning, som gjorde det let for de Forsamlede at høre Talerne.«

Mødet blev åbnet af et medlem af bestyrelsen

»en aldrende Bonde, Kay Hansen, der i 26 aar har været sognefoged i Vonsild. (Han) fremtraadte ... på den festligt smykkede Talerstol og hilsende med

blottet Hoved den umaadelige Folkeskare, som i alvorlig Forventning opfyldte den store Dal og Bjergets høje Sider, med disse Ord, der tydeligen kunne høres selv af de Fjernesttaaende: Som medlem af Bestyrelsen er mig overdraget at udtale et hjerteligt Velkommen til vore danske Brødre og øvrige Venner, der er komne for at forherlige vor Fest med deres Nærværelse. Vi paaskjønne dette bevis paa venskabeligt Sindelag mod os, og vi ere overbeviste om, at den Aand, der besjæler Nordsløvigerne, ogsaa vil udtale sig i denne Folkefest, der saaledes til evige Tider skal blive et Bevis paa vor faste og urokkelige Kjærlighed til det fælles Fædreland. Gud lade denne Fest, saalænge Bjerget staaer, samle Danske og Slesvigere til Troskab og Enighed.«

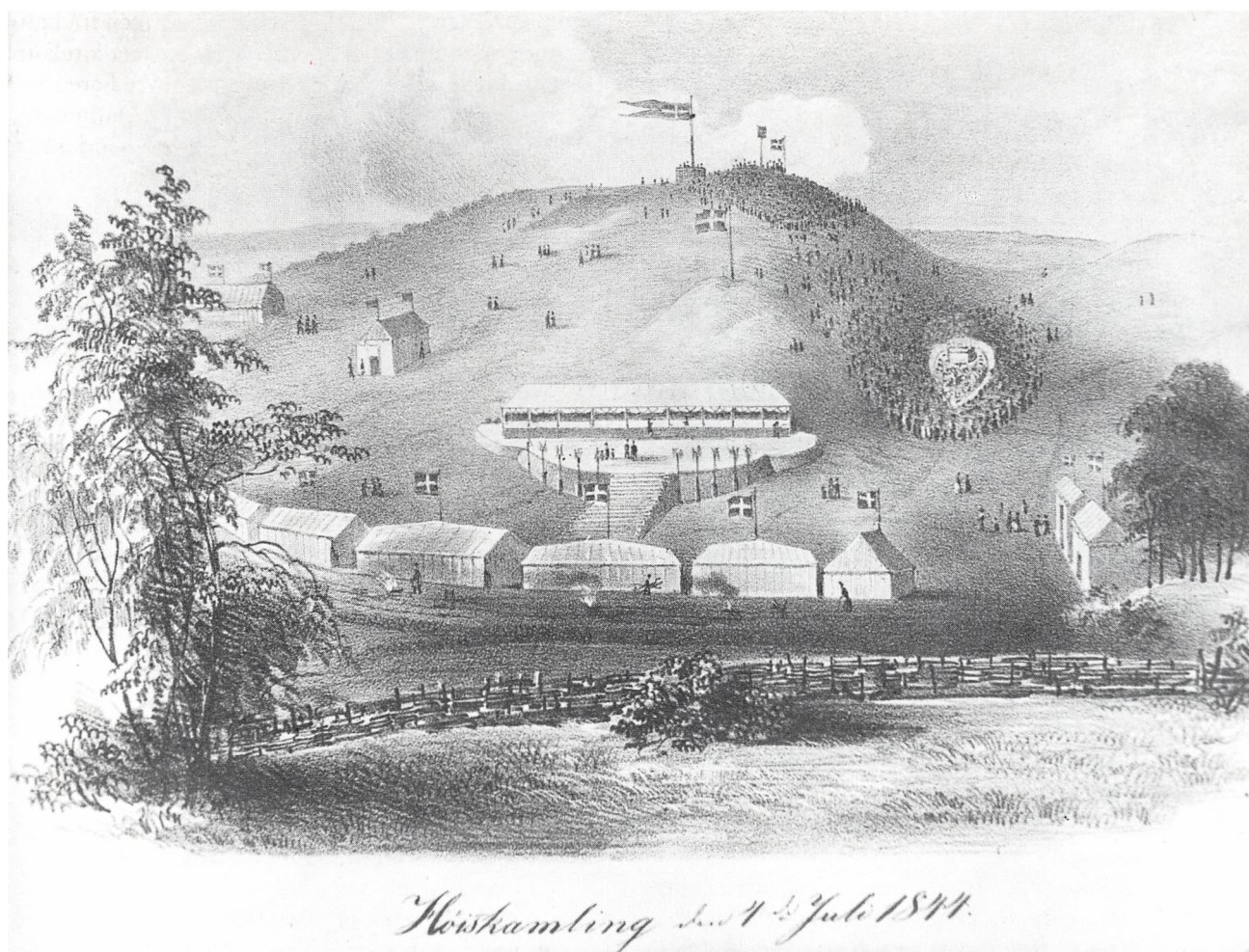
Det er ikke her stedet at opregne, endsige referere de mange taler, der blev holdt i dagens løb. Men det kan være værd at citere, hvad »Danmarks lærdeste bonde,« Bækkekredsens folketingsmand N.J. Termansen i 1879 erindrede om festen, som han deltog i som 20-årig bondekarl. Han skriver bl.a., at han længe havde længtes efter at se sønderjydernes talsmand Laurids Skau.

»Som jeg der saa ham i hans simple Bondedragt, saadan tænker jeg mig ham altid, naar hans navn bliver nævnet. Jeg saa med beundring op til den unge Bonde, der jo kun var en 7 á 8 Aar ældre end jeg selv. Hvert Ord i hans Tale var som ud af mit eget Indre; men alligevel blev jeg ikke varm derved. Det blev jeg derimod ved Lehmanns glødende, taarebevægede Tale og ved Plougs: »Held, Hæder, Frihed og Sejr for hele Norden!« Barfods med stort Eftertryk Udtalte Vers ... kunde jeg paa Stedet udenad. Men først og fremmest var det Grundtvigs Tale, der slog Ild og Funke af min Sjæl. Endnu staar hans Skikkelse, som jeg den Gang saa den, saa levende for mit Øje, som om det ikke var 27 Aar, men kun én Dag siden. Ikke et

eneste Øjeblik vendte jeg Øjet og Tanken fra ham under det 5 Kvarter lange, men, som det forekom mig, kun ligesaa mange Minutter lange Foredrag, og jeg synes endnu, jeg sér og hører Dannebrog vifte over hans Hoved i den friske Vestenvind. Hver en Streng i mit Indre gav Genlyd, og jeg glemte næppe noget Ord ... Aldrig før var Ordets Magt blevet mig saa klar, aldrig før var den fædrelandske Luftning strømmet saa hjærtemild og med saa frisk et Aandepust hen over mit Indre.«

At Termansen mente, at han næppe glemte noget ord og i lange tider efter kunne gentage dem for sig selv i sine stille arbejdstimer, som de forfriskede og oplivede, skal nok ikke tages helt bogstaveligt. Og selvom Grundtvig lod talen, eller rettere dens »opskrift«, som er hans eget ord for manuskriptet, trykke i Skov-Hornets Klang, »betegnes derved kun meget svagt baade hvad jeg følte og hvad jeg sagde i de stive fem kvarter ... jeg skal have talt,« skriver Grundtvig, »men Meningen seer man dog strax deraf, og Meningen med en Tale er nu engang Alt, hvad de kan faae at see paa Papiret, som ikke selv har hørt den. For de opmærksomme tilhørere, og af dem har jeg aldrig havt saa mange, vil her derimod være meget, som de, ved at see Tegnet, halveis høre igien, men ogsaa fattes Meget, baade Alvor og Gammen, der lever og dør sammen med det lydelige, det fuglevingede Ord, som jeg aldrig har fundet saa let, saa flydende, saa kiækt, saa forvoent og saa lykkeligt paa mine Læber, som mellem Skamlings-Bankerne, saa det kostede kun Overvindelse at holde op, og kan, hvad det saa skulde koste, hverken forglemmes eller fortrydes!« Grundtvig har næppe, mens det fuglevingede ord bar ham mellem Skamlingsbankerne, tænkt på, hvad det kunne koste ham, men da han besørgede »opskriften« i trykken, svævede han i uvished om, hvorvidt han ville genvinde sin dronnings gunst.

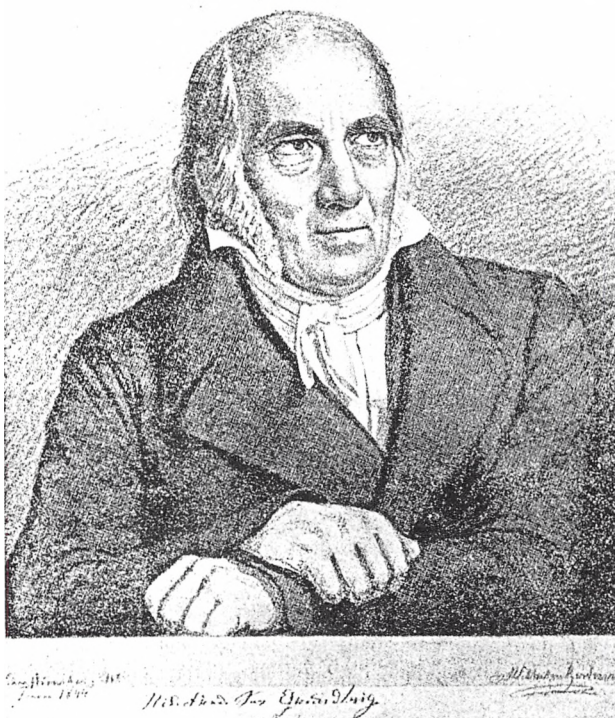
Christian VIII's dronning, Caroline Amalie, der var Grundtvigs velgører og beskytter og som tilhørte den

Litografi fra mødet på Skamlingsbanken den 4. juli 1844.

lille flok, der med hjertet hang ved ham, var meget utilfreds med, at Grundtvig havde deltaget i og oven i købet talt på Skamlingsbankestævnet, ligesom hun som sin gemal så med den største uro og misfornøjelse på den drejning, som det folkelige røre i Sønderjylland og opbakningen i kongeriget havde taget, og hun

nægtede ham i flere uger audiens og undlod at svare på hans breve. Allerede den 9. juli skrev Grundtvig til dronningen, at det ville være ham en lyst at fortælle hende om de ti tusinde på Skamlingsbanken, hvis han ikke havde vidst, at dronningen havde lidt skade på det øre, der vender mod Slesvig-Holsten. Og så skriver

N.F.S. Grundtvig efter tegning af Vilh. Gerner 1844.

han iøvrigt løs om sønderjydernes trængsler og deres kamp for modersmålets sag og slutter med at bede, »at ligesom jeg aldrig har talt til saamange Øren paa een Gang, aldrig talt med Dannebrog vaiende, Bøgeskoven sjungende og Øster-Søen bølgende for mine Øine, aldrig talt saa længe og dog så mageligt, saa muntert og dog saa lynende, saa har jeg heller aldrig talt for bedre Øren.« Ugen efter sendte han dronningen en redegørelse for sin deltagelse i Skamlingsbankefesten, men heller ikke den kunne formilde hans kongelige veninde, ligesom senere breve om andre

emner forblev ubesvarede. Selv på fødselsdagen den 8. september måtte skjalden savne en hilsen fra sin dronning. Først da han sendte hende sin nye bog *Braegsnak om græske og nordiske Myther og Oldsagn*, kom Caroline Amalie ud af busken med et brev fra Boller den 26. september, hvori hun skriver, at hun egentlig slet ikke ville skrive til ham

»førend vi havde seets, thi jeg har en Dadel paa mit hjerte, som mit venskab byder mig ikke at tie med og sligt langt bedre gjøres mundtlig end skriftlig. Men Mythe-Bogen med dens mig så smigrende Dedication, ledsaget af et saa velsignet Brev, tillader mig ei længere at gjøre Vold paa min inderlige Lyst at skrive Dem til, og derfor her min skriftlige aller hjerteligste Tak. Hvad nu min Utilfredshed med Dem angaaer, saa bestaaer den i deres Reise til Skamlingsbanke, og den Tale De der har holdt. Havde jeg ikke været saa gyselig uvidende om den hele færd, Dagen De fortalte mig at De den næste reiste til den Fest, jeg havde gjort alt i Værden for at bevæge Dem til at lade det være. Naar man allenfalds som Digter og muligen endnu som Historiker kan undskylde denne Reise og denne Tale, da kan man ikke undskylde det hos Herrens Tjener, og jeg er overbeviist at Vor Herre ei billiger denne Fremfærd.«

Så var det kommet til orde, og hun kunne slutte brevet med »Nu Guds Fred!« Et senere brev slutter hun »Med sand Højagtelse og Hengivenhed« og endnu senere svinger hun sig op til »Deres hjertelig hengivne Veninde«, hvad hun vedblev at være til hans dages ende.

Da Grundtvig sendte dronningen redegørelsen for sin deltagelse i Skamlingsbankefesten, skrev han i et følgebrev, at han så vidt han ved »er den eneste Navnkundige mellem de gamle Kongelig-Sindede, som kan tiltale Ungdommen, vil lade den vederfares ret, og bære over med dens naturlige skrøbeligheder, men tør dog bestemt afvise Dens ubillige Krav og revse

Dens Kaadhed, saa glæder jeg mig inderlig ved enhver levende berøring, hvori jeg kan komme med den.« Og han var kommet i meget levende berøring med denne ungdom på færd med »Christian VIII«. Navnlig på hjemrejsen den 5. juli flokkedes ikke mindst studenterne, der deltog i stort tal, om den aldrende skjald, der, da afskedens time nærmede sig, sprang op på en bænk på dækket og fortalte sine unge rejsefæller, at han meget for tidligt havde sørget over, at han sikkert kom til at tage broderparten af gamle Danmarks arv og odel med sig i graven, for nu mærkede han, at der i den unge slægt var både bejlere og medbejlere nok til alt, hvad der er smukt og ædelt, højt og dybt, åndigt og hjerteligt og efterhånden lyst og klart, »og sagde de ikke Alle: Ja, saa var jeg stokdøv.« Og tidligere, da skibet passerede Sjællands Odde, havde studenterne sunget Grundtvigs »gamle Vise om Willemoes for Piger smaa,« og rorgængerens var blevet så henført af Weyses dejlige toner, at skibet nær var gået på grund, mens Grundtvig kvitterede for sangen med at recitere det vers, han skrev til mindestenen over fædrenes værdige sønner, der faldt i kampen ved Sjællands Odde i 1808.

I den euforiske stemning, som Grundtvig befandt sig under hjemrejsen fra Kolding, faldt det ham ikke ind, at færden kunne koste ham dronningens gunst og han skænkede end ikke sin vadsæk, som han havde glemt i Kolding en tanke. Og som venskabet med dronningen blev genoprettet, fik han også den forlorne vadsæk tilbage. Den ankom nogle dage efter til Lille Tuborg med et brev fra Saxild, hvori han opkastede sig til tolk for den lille by og dens omegns følelser og takkede Grundtvig, fordi han uden at tage hensyn til en lang sørejses besværligheder glædede indvånerne ved sin nærværelse, hvorved mangfoldige fik lejlighed til at lære at kende eller i det mindste se en mand, hvis navn ikke vil glemmes, så længe den danske tunge er til. Og samme dag, som Grundtvig skrev til majestæten, der havde lidt skade på det øre, som vendte mod

Herredsfoged Georg Christian Saxild.

Slesvig-Holsten, skrev han til den konstituerede borgmester i Kolding:

»Højstærede Hr. Saxild!

Hvor behageligt det end var mig med Deres meget ærede Brev af 5te dennes at modtage det eneste, jeg havde tabt paa en Rejse, saa rig paa Vinding, at Tabet var ubetydeligt, saa var dog Brevet selv mig

endnu langt behageligere, og nu glæder det lille Uheld mig overordentlig, da det gav mig den bedste Lejlighed til at bevidne Dem og gennem Dem hele Kolding By min varme, uskrømte Tak baade paa egne og paa gamle Danmarks Vegne for den altid sjældne og i Danmark længe mageløse Venlighed og Gjæstmildhed, hvormed Byen modtog saa mange personlig ubekjendte, blot fordi de kom som Børn af den fælles Moder, for at ære hendes Maal og hendes Minde! Aldrig skal jeg glemme, at Kolding var den første By i Fædrelandet, der rakte den gamle Daneskjald en Krans af bedre Blade end Lavrbærtræets, ja en Krans af Bøgeblade, som fra Hedenold ikke blot dirrede ved hvert Greb i Modersmaalets Guldharpe, men hvævede en Løvsal over Fuglereden, saa den fandt Læ for de skarpe Vinde, der i alle Lande har truet Folkesangen med Ødelæggelse.

Med Taksigelse
og sand Høiagtelse
N.F.S. Grundtvig.«

Litteratur:

- Bjerger, Poul: Den jydsk Bonde Niels Jokum Termansen. Aarhus 1892.
Breve fra og til N.F.S. Grundtvig. Bd. 2 1821-1872). Udg. af Georg Christensen og Stener Grundtvig. Kbh. 1926
Clausen, H.N.: Optegnelser om mit Levned og min Tids Historie. Kbh. 1877.
Goldschmidt, Meir: Livs erindringer og resultater. Kbh. 1964.
Grundtvig, N.F.S.: Skov-Hornets Klang mellem Skamlings-Bankerne. Kbh. 1844.
Jensen, Hans: De danske Stænderforsamlings Historie. 1830-1848. Kbh. 1931-34. Bd. 1-2,
Jørgensen, A.D.: 40 fortællinger af fædrelandets historie. Kbh. 1981.
Kyrre, Hans: M. Goldschmidt. Kbh. 1919. Bd. 1-2.
Lehmann, Orla: Efterladte Skrifter. 4. del. udg. af Carl Ploug. Kbh. 1874.
Petersen, Jakob: Skamlingsbanke 1843-1943. Kbh. 1943.
Ploug, Hother: Carl Ploug. Hans Liv og Gerning. 1. del (1813-48). Kbh. 1905.
Rosendal, Hans: Nikolaj Frederik Severin Grundtvig. Et Livsbillede. 2. opl. Kbh. 1923.
Saxild, Georg og Jacob Saxild: Georg Christian Saxild. Aarhus 1911.
Schrøder, Ludvig: N.F. S. Grundtvigs Levned. Kbh. 1901.
Skovmand, Roar: Folkestyrets fødsel. 1830-1870. Politikens Danmarkshistorie bd.11. 3. udg. Kbh. 1985.
Berlingske Tidende, Fyens Avis, Fyens Stiftstidende. Fædrelandet og Københavnsposten, juni og juli 1844.
Th. Hammings artikel: